

הניסיון להבין את סוגיית השאהידים

אהרון יפה

מקור התופעה

אף כי תופעת המתאבדים ימיה כימי התני"ך והמיתולוגיה היוונית, הרי שבתקופה המודרנית היא התבלטה בעיקר אצל הקאמיקאזים היפנים והשאהידים המוסלמים.

יפן, חברה מאוחדת ומלוכדת מאד, הגיעה בשנת 1944 אל סף התבוסה בקרבות האוקיינוס השקט. בפקודת האדמירל ימאמוטו הכין חיל-האוויר היפני חטיבה של טייסים מתאבדים. מטרתו לא היתה לנסות להטות את הכף ולנצח בקרבות הפאסיפיק, אלא לנסות ולגבות מחיר כבד מן האויב וליצור אצלו הרתעה תודעתית. ידוע על יותר משלושת אלפים טייסי קמיקאזה שפעלו נגד מטרות ימיות, ברובן אמריקאיות. הם צללו עם מטוסיהם והטביעו אניות, גרמו הרג ונזק רב, אך לא הצליחו לשנות את פני המערכה.

נקודת ציון שנייה מצויה במהפכה החומייניסטית-שיעית באיראן ב-1979. מיליוני מאמינים משולהבים עמדו לצד מנהיגם הכריזמטי, הפילו את משטר השאה ושינו את פני המזה"ת. העולם המערבי טרם למד להתמודד עם תופעה זו, אף לא הבין את משמעויות האינדוקטרינה המוסלמית-שיעית הקנאית, שפרצה כלבה וולקנית והולידה מחדש את השאהידים. תופעה זו עברה עד מהרה למערכה שבין עיראק לאיראן, שם מאות אלפי נערים הלכו בשם האל אל שדות-מוקשים ונקצרו באש הצבא העיראקי המצויד טוב יותר. לא חלף זמן רב וההליכה לקרב בשם אללה הגיעה לזירה הלבנונית (1983). אז פעלו מתאבדים-שיעים נגד בנייני ממשל ישראלים בצור ובצידון ונגד השגרירות

¹ בנושא הכלים למלחמה בתופעת טרור המתאבד – דים בולט ספרו של בועז גנור מבין הלוחמה בט"ר – כלים לקבלת החלטות, המרכז הבינתחומי, הרצליה, 2003, וראה במיוחד עמודים 165-39.

האמריקנית בביירות, הפכו אותם לתילי חרבות וגרמו עשרות רבות של נפגעים.

בסך הכל פעלו בשנות השמונים עשרות מחבלים-מתאבדים (וכן מחבלת אחת שהתאבדה ליד שיירה צה"לית עקב אהבה נכזבת), ומאז התרחב השימוש בכלי נורא זה והגיע לשיאו במתקפת הטרור על ישראל משנת אלפיים ואילך, מתקפה שהובילה למבצע "חומת מגן".

כמובן שאין לנתק תופעה זו מהתמונה הרחבה, שכללה מתקפה כללית, אותה הוביל ארגון אל-קעאידה. מתקפה זו פגעה במדינות בכל רחבי הגלובוס: ארה"ב, רוסיה, ספרד, אפגניסטן, הודו, קשמיר, אינדונזיה, עיראק. בימים אלה שוב תקף ארגון אל-קעאידה (אחד מתני הארגונים המסתתרים תחת המטריה של אל-קעאידה) בליבה של לונדון במה שנראה כהתגרות במערב וכדקירה באחד מסמלי התרבות המערבית-נוצרית. הביון הבריטי מקמץ בשחרור מידע בשלב זה מתוך מניעי חקירה נכונים.

★

את שורשי תופעת הרצח באמצעות התאבדות חשוב להבין לא רק כאתגר אקדמי, אלא בעיקר בכדי ליצור כלים אפקטיביים למלחמה בה.¹ קל לזהות מה אינו גורם לתופעה: היא אינה נגרמת כתוצאה מעוני מרוד – המתאבדים לרוב אינם רעבים ללחם, היא איננה תוצאה של בורות ואי-הבנה – חלק מהמתאבדים הינם בעלי השכלה בינונית וגבוהה; ההתאבדות גם אינה משרתת (לרוב) נקמה אישית. אם קיים רצון לנקמה, הרי זו נקמה קולקטיבית או אתנית.

שירותי ביון בארץ ובעולם שחקרו את התופעה טוענים כי הסיבה העיקרית אותה נתנו חשודים שנתפסו הינה "השפלה לאומית". חוקר האיסלאם ברנד לואיס מתייחס לכך. הוא מוצא את 1918 כנקודת המפנה שבה הובס האיסלאם והושפל, כאשר "הובסה סופית הסולטנות

ד"ר אהרון יפה הוא מומחה צבאי, חוקר במכון לחקר הטרור של המרכז הבינתחומי בהרצליה וחבר הנהלת העמותה לחקר כוח המגן ע"ש ישראל גלילי. פרסם מאמרים ומחקרים רבים בנושאי גיאוגרפיה והיסטוריה של א"י בירחונים ושנתונים בארץ ובעולם, וכן כמה ספרי מחקר. פרסם בעבר בנתבי.

העות'מאנית, אחרונת האימפריות המוסלמיות הגדולות...". מנקודה זו ואילך היתה מנת חלקו של האיסלאם "השפלה גדולה"².

סיבה כוללת ופשטנית זו משמשת כקולב נוח עבור הרצון להתאבד, המורכב בעצם מערב-רב של מניעים, ביניהם מניעים דתיים, גרשות קיפוח אישיים, אהבה נכזבת, ניסיון להתנקות מאשמת שיתוף-פעולה עם האויב, ניסיון לכפר על התנהגות בלתי-מוסרית, צורך בהכרה, צורך במשמעות אישית, צורך כלכלי, ואחרים.³

ד"ר סרגיי קורגיניאן,⁴ מנהל מכון קורגיניאן לחקר הטרור ברוסיה, טוען כי באיסלאם מתרוצצים שלושה מרכיבים הנאבקים זה בזה. תופעת השאהידים הינה תוצאת התגברות המרכיב השלישי:

1. מרכיב הקידמה: שאיפה להשתלב בחברה המודרנית-מערבית, וליהנות מפירות המודרניזציה ומנעמיה.
2. מרכיב התקפנות: שאיפה להשתלט על ציוויליזציות אחרות ולשעבד אותן.
3. מרכיב ההרס: ניסיון להרוס את הציוויליזציות המערביות, משום היותן נוגדות לדרך האיסלאם. זרם איסלאמי זה מובל בעיקר על-ידי ארגון אל-קעאידה, שהוא למעשה אוסף של ארגונים מונחי-מטרה, הפועלים בהשראת אוסאמה בן-לאדן וכספו.

לדברי קורגיניאן, עם ארגון זה אין אפשרות לעשות פשרות או לנהל משא-ומתן. חובת הציוויליזציות המערביות-נוצריות להכות בו ולמגרור.

את ההשראה האיסלמית לנשק הטרור והרצח-באמצעות-התאבדות מוצא ברנרד לואיס במאות ה-11-13 באיראן ובסוריה, בימי עליית כת החשישיים (האסיסיניים) המוסלמים, אשר "היו כנראה הראשונים שהפכו את מעשה הרצח לשיטה ולאידאולוגיה". מעשי הטרור שלהם כוּנו "בעיקר נגד מנהיגיהם שלהם, שנחשבו בעיניהם לשליטים בלתי-חוקיים וכופרים". "החשישיים", מסכם לואיס, "הם אבותיהם האמיתיים של רבים מאלה הקרויים טרוריסטים מוסלמיים בימינו... הם כינו עצמם פדאיון – אלה המוכנים להקריב עצמם למען מטרתם".⁵ פיגועי ההתאבדות במגדלי התאומים מסמנים, לדברי לואיס, "את חידוש המלחמה הדתית בעולם, שהחלה במאה השביעית לספירה"⁶ עם תחילת תנופת כיבושי האיסלאם. אך מלחמה זו שונה היום "הודות להתפתחותה המהירה של התקשורת, ובמיוחד הטלוויזיה", אשר גרמה לכך כי הטרור המודרני מכוון עצמו "אל דעת-הקהל העולמית ולא אל יעדי אויב ספציפיים ומוגבלים. מטרתו העיקרית אינה להביס, או אפילו להחליש, את כוחו הצבאי של האויב, אלא לזכות בפרסום".⁷

הדילמה ההומנית של מדינת חוק

עת שיגור מחבלים-מתאבדים למשימותיהם בתוך מדינת ישראל, חושפים המשלחים נקודת חולשה בחברה הישראלית. הם מנצלים את ההומניות של ישראל ואת אי רצונה, כחברה מערבית מתקדמת, לפעול נגד תשתיות אזרחיות ונגד אוכלוסייה אזרחית או נגד מטרות מעורבות (כמו בהפצצה האווירית נגד משפחת

רב-המחבלים סלאח שחאדה בעזה), גם כאשר אוכלוסייתיה שלה משמשת כמטרה קבועה לפגיעה. הדילמה המערבית-ישראלית היא "רק לא לרדת לרמתו" של האויב, ולא להשיב לו באותה מטבע. עם זאת שומרת מדינת-ישראל על הכלל שעל כל פעולת טרור (פיגוע) היא תעמוד על זכותה להגיב ועל פעולת טרור (פיגוע) בה נשפך דם יקבע תג מחיר שיגבה מן המפגע. כך אין ישראל מרשה לעצמה לפגוע באוכלוסייה אזרחית, שלכאורה אינה נוטלת חלק בטרור אך למעשה אוהדת את פעולותיו, נותנת לו חסות ועורף לוגיסטי, מקשה על המלחמה בו ומעמידה את כוחות הביטחון בדילמה מתמדת.

דוגמא להתקפה שמטרתה להכריע את האויב ולגרור לו אבידות כבדות נמצא בדרך כלל במלחמה טוטלית, כמו במלחמת העולם השנייה. פלישת כוחות בריטיים ואמריקניים לחוף נורמנדי בפיקודו של הגנרל אייזנהאואר ב-6 ליוני 1944 לוותה גם במערכה אווירית כבדה בשמי גרמניה. בנות-הברית הפציצו מטרות אסטרטגיות כמו סכרים, גשרים, בתי-חרושת וכן ריכוזי אוכלוסיה אזרחית ברחבי גרמניה. מטרת ההפצצות היתה לשקת את כלכלת המדינה, לערער את מורל התושבים ולזרוע הרס ומוות. כך הופצצה העיר דרזדן, ובלילה אחד נחרבו כ-80% מבתיה ונהרגו כמאה שלושים וחמישה אלף מתושביה וזאת רק דוגמא אחת מיני רבות. דוגמא זו ממחישה יותר מכל את נחישות הדרג המדיני להביא לניצחון ולסיום המלחמה, נחישות שאינה מתחשבת בשיקולים של חמלה או רחמים או הומניות.

בנוסף להימנעות של צה"ל, מעמידה ממשלת ישראל בפני ערבים החוששים כי ייפגעו מפעולות מערכת הביטחון, את זכות העתירה בפני מערכת המשפט הישראלית. בית-המשפט הישראלי כבר ביטל פעמים אחדות החלטה להרוס בתים של מסייעים למחבלים-מתאבדים, כמו גם סנקציות אחרות שהטילה מערכת הביטחון. מערכת החוק והמשפט עומדת מעל כל שיקול ביטחוני שהוא במדינת ישראל, מנטרלת את יכולת ההגנה, ההרתעה והמלחמה בטרור בכלל ובשאהידים בפרט, דבר המביא להיווצרותן של סיטואציות אבסורדיות.

פרופיל המתאבד

ש ירותי המודיעין בעולם עושים מזה זמן ניסיונות רבים לשרטט פרופיל אישי של המתאבד הפוטנציאלי ומניעיו. מתברר כי המחבלים מגיעים מכל שכבות החברה ומניעיהם שונים זה מזה. המאפיין המשותף לכולם הינה העובדה שהם צומחים מתוך חברה המעודדת ומאלילה את התופעה.

ניתן להצביע על כמה קווים מאפיינים:

1. כ-90% מן המחבלים המתאבדים הפלשתינים הם רווקים, וגילם הממוצע כ-21.
2. תופעת ההתאבדות היא תופעה ארגונית ולא תופעה אישית. החמאס, למשל, מעודד שימוש בנשק המתאבדים, ואילו ארגונים אחרים מתרחקים ממנו. הגייהאד האיסלמי אוסר על האישה להיכנס למעגל המתאבדות, על אף היתרונות המבצעיים הגלומים בשיתופה.

² ראה, ברנרד לואיס, "האיסלאם: מתי החל הסכסוך עם המערב וכי צד יוכל להסתיים" בתוך בעקבות ה-11 בספטמבר – איסלאם ומערב בין עימות להשל" מה, סקירות, מרכז דיון, 129. אסתר ובמן (עורכת), אוניברסיטת ת"א, 2002, ע' 11.

³ בקשר זה בולט ספרה החדש של ענת ברקו בדרך לגן-עדן – עול"מ של מחבלות ומחב"לים ושולחיהם, רמי טל (עורך) ידיעות אחרונות, ספרי חמד, 2004, עמ' 31-10.

⁴ S. Korginiyan הינו מנהלו והמדען הראשי של מכון קורגיניאן למחקר הטרור אשר השתתף בסמינר ישראלי-רוסי שהתקיים בהרצליה ב-24-25 לנובמבר 2003.

⁵ לואיס, שם, ע' 25.

⁶ לואיס, שם, ע' 28.

⁷ לואיס, שם, ע' 25.



72 הבתולות (העשירייה הפותחת). "נהרוג וניהרג! נהרוג וניהרג! נהרוג וניהרג!" סימת גודי אל אקצא, כנופיות מתאבדים שהקים ערפאת. הזיקה בין מין מודחק לבין איווי מוות (Eros & Thanatos) למילוי פרוורסיות, היא העומדת ביסוד הפתולוגיה של השאהיד המצוי. ניצול הפרורסיה למעשים של רצח המוני והערצת הנאציזם הוא הגייהאד בהתגלמותו.

התהודה לה תזכה הפעולה, הנגישות ליעד ויכולת הנסיגה ממנו, והאידיאולוגיה המיוחדת לארגון ומפקדיו. בדרך כלל תיעשה עבודת התכנון בשילוב כל המרכיבים.

כך, למשל, מהווה התיירות למצרים יעד לפעולת הגימעה-איסלאמיה, מאחר והפגיעה בתיירות, המהווה מקור הכנסה חשוב למצרים, והפגיעה בזרים, מקבלת תהודה בינלאומית מרתיעה. כך סימן ארגון אל-קעאידה את מגדלי התאומים והפנטגון בושינגטון כסמלים לאומיים אמריקניים, והפגיעה בהם נועדה להשפיל את ארה"ב ולהגיע לכותרות הראשיות של התקשורת הבינלאומית.

נתונים סטטיסטים

פיגועי התאבדות בשלוש השנים האחרונות גרמו ליותר ממחצית האבידות והפגיעות באזרחי ישראל ובחיליה. (הנתונים נמסרו על-ידי דובר השב"כ, בנייר-נתונים שהוציא באפריל 2005).

בתקופת האינתיפאדה, מספטמבר 2000 עד אפריל 2005, נרשמו למעלה מ-24 אלף פיגועים שכוונו נגד מטרות ויישובים ישראלים. בפיגועים אלה קיפחו את חייהם למעלה מאלף אזרחים ותושבים ישראלים. מבין הפיגועים רק אחוז קטן – 0.6% – הם פיגועי התאבדות, או בנתונים מוחלטים – 142 פיגועים אותם ביצעו 159 מתאבדים ומתאבדות (בחלק מהפיגועים השתתפו כמה מחבלים). על אף העובדה כי רק כמחצית האחוז מן הפיגועים בוצעו בידי מחבלים-מתאבדים, הרי "שמספר ההרוגים בפיגועים אלה מגיע לכמחצית מכלל ההרוגים... מתחילת העימות

3. מרבית המתאבדים מגיעים אל המגייסים בעידוד שביבתם הקרובה או שהמגייסים מוצאים את המתאבדים תוך שביבתם מצביעה עליהם.

החינוך ואמצעי התקשורת מפארים את התופעה והאימאמים במסגדים מכבדים אותה ומעניקים לה לגיטימציה. זוהי, אגב, אחת הסיבות בגינן עומדת מדינת ישראל על צנזור שידורי ההסתה ברדיו ובטלוויזיה הפלשתינית, כמו-גם באמצעי התקשורת של המדינות עמן חתמה על חוזה שלום. עד כה, ללא הצלחה.

הפלשתינים המגייסים, מצידם, מצליחים לזהות את חלשי האופי, או חסרי-המטרה, או האדוקים בדתם, ומציעים להם להפוך לשאהידים. מרגע בו פנה המגייס למועמד, מתחיל הלחץ החברתי עליו. הלחץ גובר על ההיסוסים והפחדים האישיים, והאקט האחרון לחיזוק רוחו נעשה בדרך של קריאת צוואתו לעיני מצלמות הטלוויזיה, המתעדות את המועמד ברגעיו האחרונים. אקט זה הופך את החלטתו האישית לעניין ציבורי, ומכאן ואילך הוא לכוד, אין דרך חזרה. כל נסיגה תגרום בושה – לא רק למועמד אלא גם לבני-משפחתו. בתום טקס הקראת הצוואה נקרא המועמד "השאהיד-החי".

כאן המקום לחזור על הקריאה, החוזרת בכל הפרסומים הדנים בתופעת הרוצחים באמצעות התאבדות: זוהי תופעה קטלנית ביותר מבחינת האבידות שהיא גורמת, וכן מבחינת הפגיעה האנושה במורל האזרחים. עם-זאת, יכולת המימוש שלה אינה אפשרית ללא מעורבותם של המגייס ושל המוביל את המתאבד ליעדו, וללא כל אלה המחמשים אותו ודואגים ללוגיסטיקה מסביב, ואחריותם רבה אף מזו שלו. בחירת יעדי הטרור הינה פועל יוצא של זמינות המטרה,

ב. המניע הלאומני-אתני:

אף שנוח לנו, כישראלים, להאשים את האיסלאם הפנאטי בחולי האנושי הנורא הגורם לתופעת המתאבדים, הרי שתופעה זו מוכרת גם במקומות אחרים בעולם. כך בסרי-לנקה, שם בוצעו (נכון לראשית 2004) מעל 170 פיגועי התאבדות, כשהמבצעים היו חברי המחותרת "הנמרים הטאמילים" שמוצאם הינדי והמוטיבציה שלהם הינה התבדלות לאומנית-אתנית. הפ.ק.ק הכורדי, שבאמתחתו שמורות גם כן כמה וכמה פעולות התאבדות, הינו אמנם מוסלמי-סוני, אך האידיאולוגיה שלו הינה מרקסיסטית-קומוניסטית והמוטיבציה לפעולותיו הינה לאומנית.

כוונת ארגונים אלה והדומים להם הינה לערער את יסודות השלטון והסדר החברתי וליצור כאוס, שתוצאותיו עלולות להביא לפנייה אל מנהיגי המחותרת בבקשה שיסיעו לייצוב המצב. בתמורה תוענק להם עצמאות, או למצער אוטונומיה.

ג. המניע החומרי:

סיבה נוספת המעודדת שאהידים היא הרצון לסייע למשפחתם, הנתונה בלחצים כלכליים. אם, להערכתם, הם עצמם לא ייהנו מפירות מעשיהם, הרי ששאריהם ייהנו מהתגמול הצפוי ויזכרום לטובה, כמי שחילצו את משפחתם מרעב. מלבד מקרים של דאגה מטריאלית למשפחה, נוסף לעתים גורם אישי, כמו רצון לכפר על חשד בשיתוף-פעולה עם "האויב הציוני", או התחמקות מכובדת מעונש מוות הצפוי בגין חילול כבוד המשפחה (כמו במקרה של המחבלת שפוצצה עצמה במחסום ארז). כבר פורסם באמצעי התקשורת כי סאדם חוסיין הבטיח ושלם, בזמנו, כ-15,000 דולר למשפחת מתאבד שביצע זממו. תגמול חומרי זה כלל אינו זניח בחברה הפלשתינית קשת היום והיווה מניע בעל משקל רב.

ד. ההסבר הפסיכולוגי-נפשי:

דחף ההתאבדות נובע לעיתים קרובות ממצב של מצוקה נפשית קשה והוא למעשה התמרה של דחף המוות. פסיכולוגים שניתחו את אישיותם של המתאבדים מצאו כי חלק גדול הינם אנשי-שוליים, צעירים בעלי אישיות תלותית הניתנים להשפעה בידי סביבתם. בהקרבת עצמם כשאהידים הם מוצאים דרך להגיע אל מרכז הבמה ולזכות בהכרה ותשומת-לב החסרים להם. תחושת חוסר-ערך פנימית וחסכים נפשיים מקבלים מזור, גם אם לפרק זמן קצר. הכל מקיפים את הצעיר, משכנעים אותו, מצלמים אותו, נושאים אותו על כפיים, נותנים לו ולמעשהו העתידי, אותו הוא עצמו אינו מעכל אותו עד הסוף, חשיבות מרכזית וציבורית.

פסיכולוגים ממשיכים וטוענים כי רוב המתאבדים אינם מבינים עד תום את תוצאות החלטתם, ולמעשה, אינם רוצים למות. זוהי הפרצה [הלקונה] דרכה יוכל ארגון מודיעין להיכנס ולהשתמש בלוחמה פסיכולוגית לשם מניעה.

יש לזכור כי מחשבות על התאבדות בגיל ההתבגרות הן בגדר תופעה אוניברסלית, שאינה פוסחת על הצעיר והצעירה המוסלמים. אולם בעוד תרבות המערב מקדשת



אין צורך בתחכום פסיכואנליטי על מנת לזהות בפאלוס המזדקר של המסגד את התסכול המיני של כת האיסלאם.

ועד סוף אפריל 2005 נמנו 510 הרוגים ו-3200 פצועים" שנפגעו כתוצאה מפיגועי התאבדות.

על-פי דובר צה"ל, מספר המחבלים-המתאבדים בתקופת האינתיפאדה היה: בשנת 2000 (ספטי-דצמי) – 3 מתאבדים; 2001 – 31; 2002 – 55; 2003 – 25; 2004 – 15; 2005 (ינוי-אפריל) – 2.

סה"כ 131 פעולות התאבדות התממשו, כאשר שיאן היה בין דצמבר 2001 ליוני 2002.

הסברים לתופעה

א. המניע הדתי:

המוטיבציה הדתית להתאבדות כרוכה בקנאות או התרגשות דתית עזה, מלווה באמונה בתגמול בחיים שלאחר המוות.⁸ חוקרי דתות טוענים כי יסוד התופעה במסורת השיעית שהובילה לצמיחת החשישיים, אף שהמתאבדים מגיעים גם מהאיסלאם הסוני. המסורת הדתית מציעה למתאבד גמול בדמות 72 בתולות שחורות-עין המצפות לו בגן-העדן, בצד ברכת אלה עצמו. המחבל צמא-האהבה, הגדל בחברה שבה קיימים איסורים מוחלטים וברורים לגבי מגע עם נשים, רואה בתגמול זה פרס מוחשי.

אף שרוב פיגועי ההתאבדות בשלוש השנים האחרונות (כשני-שלישים) בוצעו בידי ארגונים חילוניים, עדיין תופש המערב את הקיצוניות הדתית כמניע המרכזי לתופעה.

⁸ הקוראן; סוכת אל נסא 4.74 – "יילחמו נא למען אלה, אלה המוכרים את חיי העולם הזה תמורת חיי העולם הבא, וכל מי שנלחם למען אלה וייהרג או ינוצח, נעניק לו שכר רב".

את החיים, מגנה התאבדות ועושה כל שלא ידה על מנת למנוע את המעשה בעוד מועד, כאן אנו עומדים נוכח חברה שלא זו בלבד שהיא סוללת דרך זו ומעניקה לה לגיטימציה, היא גם מסייעת, מעניקה אמצעים והזדמנויות, תמיכה נפשית וסיוע מעשי לביצוע התאבדות. החברה המוסלמית מרוממת את המתאבד, תוך שהיא מערבת יחד ציוויים דתיים והקרבה למען הכלל, ערכים של כבוד וגבורה, ומבטיחה פרסים לרוב לטובת פתרון זה של גדיעת חיים באיבם. המסקנה היא כי ההוויה החברתית והצורך באישור חברתי, הם המניעים המרכזיים של תופעת המחבלים המתאבדים.

אם לוקחים בחשבון כי מחד גיסא, ההכרה, האישור והכבוד שנותנת הסביבה הם החשובים למחבל-המתאבד; ומאידך גיסא המשפחה תמצא נחמה על אובדנו בכבוד ובתגמול הכספי הצפויים לה – הדרך להצמית את רצונו צריכה להיות בדיוק כן: פגיעה במשפחתו הקרובה, ואפילו בכל החמולה. אם המשפחה וכל אלה הקשורים למתאבד, שאינם פעילים אך מקבלים את הסימנים בהתעלמות אדישה או בהבנה שבשתיקה יהיו עתידים לסבול ממעשהו – קיים סיכוי שיעשו דבר מה למנוע את הדבר. אם הלוחמים בטרור ייצרו מצב בו קרובי המתאבד עתידים לסבול גירוש, השפלה, מאסר, הריסת ביתם, פיטורין ממקומות עבודה ובסך-הכל – נזקים מוחשיים, בנוסף להיותם עתידים לאבד את בנם – גוברים הסיכויים כי יהיו דרוכים וערניים וינסו למנוע או לצמצם את הרצון הזה, ולעצור את השאהיד העתידי בעוד מועד. אם המתאבד יביא להוריו לא לחם ותהילה אלא גירוש, חרפה, עוני וצרות אחרות, בתוספת העובדה שמדרך הטבע הורים אינם ששים לאבד את ילדם גם אם עברו שטיפת-מוח יסודית – גוברים הסיכויים כי מי מן הבוגרים שסביבו ינקוט בצעדים כלשהם נגד מעשהו, הסביבה תתערב ותאסור עליו, או תאיים, או תערב את השלטונות. כבר נראו תופעות בהן אב הסגיר חשוד כשאהיד לשלטונות הישראליים, במטרה להציל את חייו.

עשרה כללי יסוד בלחימה בטרור:

1. הלחימה בטרור צריכה לפגוע, בראש ובראשונה, במנהיגות הצבאית של חוליות הטרור. אין להניח חסיונות לאיש, לרבות מנהיגים פוליטיים ודתיים.
2. כתעמולת נגד יש להדגיש את העובדה כי מרבית ההנהגה, המעודדת פעולות התאבדות, שומרת את בניה ובנותיה ומרחיקה אותם מזירת הלחימה, לרוב בתואנה של לימודים בחו"ל.
3. יש לפגוע בקשר הישיר שבין הלוחמים או המתאבדים לעורף ולפגוע ככל האפשר בלוגיסטיקה.
4. אסור להסתמך על יתרון מספרי. על התוקף לנסות ולהפתיע את האויב תוך שימוש בחוליות קטנות ומאומנות היטב, מצוידות במודיעין עדכני. על חוליות אלה לחדור אל עורף האויב ולתקוף אותו תוך שימוש בשפתו, בלבושו ותוך לימוד מנהיגו (הסתערבות).
5. יש לנצל ככל האפשר יתרונות טכנולוגיים שיש לנו כמדינה מערבית מתקדמת.
6. הלחימה חייבת להתנהל ללא פשרות. כל מטרה כשרה, אך יש לשאוף עד כמה שניתן לא לפגוע באזרחים. יש לשאוף להרגיע את הסכסוך ולשלוט בגובה הלהבות כאסטרטגיה ולא כאמירה טקטית.
7. יש לשמור על שליטה מלאה בצירי התנועה. צירים אלה הם המפתח להצלחה. אסור לתת לאויב לנתק את קווי האספקה שלנו או לאפשר לו להניע תגבורות לחזית.
8. יש לפגוע במרכזי תקשורת. שיבוש התקשורת עוזר לפגוע במורל האוכלוסייה ובמוסדות האזרחיים.
9. יש לנקוט מלחמת-הגנה שמטרתה הכלה וכיתור האויב והשמדתו.
10. מטרת המאבק הצבאי צריכה, באם לא הצלחנו להשמיד את האויב, לנסות להביא אותו למצב נחות בכל משא-ומתן על הפסקת-אש או סיום הלחימה.

והעיקר, לזכור "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה".